

INVENTERINGSRAPPORT

Raseborg

Arkeologisk inventering över general- och detaljplaneområden
belägna inom Raseborgs stads område, delområde 2 (Pojo, Gumnäs)
28.5.2013

MUSEIVERKET

KULTURMILJÖVÅRD | ARKEOLOGISKA FÄLTTJÄNSTER

Vesa Laulumaa

Sammanfattning

Den 27–31 maj 2013 gjordes på sex olika områden i Raseborg arkeologiska inventeringar kring general- och detaljplaneringen. Forskare Vesa Laulumaa från Museiverkets Arkeologiska fälttjänster var inventerare.

Rapporten behandlar delområde 2 söder om Pojo kyrka. Områdets areal är 50 hektar. Området inventerades den 28 maj 2013. I inventeringsområdet kände man från förut till en fornlämning, Gumnäs, platsen för en herrgård från den historiska tiden. Vid inventeringen hittades inga nya objekt. I det stora hela bedömdes den arkeologiska potentialen i delområde 2 vara liten. Området ligger lågt i förhållande till havsytan i dag och områdets potential när det gäller fornlämningar koncentreras till tre något högre punkter i terrängen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Arkivinformation

1. Inledning	1
2. Inventeringsområdet och dess historia	1
3. Inventeringens förlopp och resultat	1
4. Bildförteckning	4
5. Källförteckning	4
6. Objektbeskrivning	5

Bilagor

Bilaga 1. Inventeringsområdena

Bilaga 2. Delområdet 2 och objekten

Arkivinformation

Undersökning: Arkeologisk inventering över general- och detaljplaneområden belägna inom Raseborgs stads område, delområde 3

Undersökningen genomfördes av: Vesa Laulumaa/ Museiverket, Avdelningen för kulturmiljövård, Arkeologiska fälttjänster

Undersökningen beställdes av: Raseborgs stadsplaneringsenhet, Torggatan 8, 10300 Karis

Det undersökta områdets omfattning 0,5 km²

Fältarbetstid: 28.5.2013

Fynd: -

Fotografier: AKDG3172–79

Den ursprungliga undersökningsrapporten finns i Museiverkets arkiv, Sturegatan 2a, 00100 Helsingfors. Det har skickats kopior till arbetets beställare och till Västra Nylands landskapsmuseum.

1. Inledning

Raseborgs stads stadsplaneringsavdelning behöver arkeologiska inventeringar som utgångsinformation för general- och detaljplaneringen på olika håll i Raseborg (se bilaga 1). Staden valde på basis av en offert Museiverkets Arkeologiska fälttjänster till att genomföra arbetet, forskare Vesa Laulumaa tjänstgjorde som inventerare.

Fälttjänsternas offert bestod av två uppgiftshelheter. Uppgiftshelhet 1 omfattar en total areal på 979 hektar och inbegriper områdena 1a och 2-6 som inventerades 27–31 maj 2013. Uppgiftshelhet 2 är området 1b, vars totala areal är 1 700 hektar. Ursprungligen hade beställaren uppgett att uppgiftshelhet 2 genomförs först år 2014, men på beställarens önskan genomfördes helheten redan 13–19 juni 2013. För varje delområde upprättas en separat rapport.

Av de inventerade områdena är områdena 1a och 1b generalplaneområden och områdena 2–6 detaljplaneområden. Enligt offertförfrågan omfattade inventeringen inte sådana bebyggda miljöer och områden för vilka man har upprättat kompletta och uppdaterade inventeringar. Inventeringarna genomfördes under efterlevnad av kvalitetsanvisningarna om arkeologiska fältarbeten i Finland.

2. Inventeringsområdet och dess undersökningshistoria

Inventeringens delområde 2 är ett 50 hektar stort detaljplaneområde i Pojo kyrkby, söder om den medeltida Sankta Maria kyrkan, längst inne i Pojoviken. Området är tämligen låglänt, och ligger främst lägre än på fem meters höjd från den nuvarande havsytan. Jordmånen är lera, med undantag av tre låga berg, där det även finns sand och morän. Områdets högsta punkt ligger ungefär 13 meter över havet. Växtligheten domineras av lövskog. På sina ställen i de låglänta områdena växer slyskog och de högsta platserna är torr tallmo.

Före inventeringen 2013 kände man i området till ett objekt, Gumnäs, som är en medeltida herrgårds plats. Objektet undersöktes 2007 då Georg Haggrén, Tuuli Heinonen och Elina Terävä inventerade medeltida fornlämningar i Västra Nyland. Inventeringen av före detta Pojo kommuns område är från 1930 och den är fullständigt föråldrad och i den nämns inget om detaljplaneområdet.

3. Inventerings förlopp och resultat

Under förberedelserna av inventeringen genomgicks tidigare undersökningsrapporter, kartmaterial över den historiska tiden, verk om socknen samt informationen i fornminnesregistret. För den förhistoriska tiden är Museiverkets fornminnesregister det viktigaste källmaterialet. Områdenas förhistoriska potential undersöktes dessutom genom att rekonstruera havsstrandens olika skeden.

Ett viktigt material kring de medeltida och historiska objekten är platsdatamaterialet som Anna Riionheimo har samlat för Nylands förbund och som också var tillgängligt i elektronisk form. Samlingen omfattar en avsevärd mängd platsdatamaterial över den historiska tiden, bland annat lokalisering av bytomter från 1560-talet samt innehållet i Kungens kartverk 1776–1805. En inventering över medeltida fornlämningar i

Västra Nyland som utfördes under ledning av Georg Haggrén år 2007 och en inventering över skärgården i Västra och Mellersta Nyland av Henrik Jansson och Jaakko Latikka åren 2002–2003 är likaså viktiga bakgrundsmaterial för inventeringar över medeltida och historiska objekt.

Vid planeringen av inventeringen utnyttjades också Lantmäteriverkets material från flyglaserskanningar. Det var till stor nytta vid fjärrkarteringen av fornlämningarna och även för att förstå störningar (t.ex. grusgropar, terrasseringar) som orsakats av senare markanvändning. I delområde 2 avslöjade materialet från flyglaserskanningarna inga nya objekt men inom andra områden hittades med hjälp av materialet bland annat många botten för kolmilor.

Gumnäs och Pojo kyrkas omgivning i slutet av 1700-talet.
Utdrag av Kuninkaan kartasto, ej i skala (Alanen ja Kepsu 1989, s. 31)

Delområde 2 genomströvades omfattande under inventeringen. Främst sökte man efter tecken på objekt som hänför sig till medeltiden och den historiska tiden, eftersom området mest är så lågt att man inte kan hitta förhistoriska objekt där. Inventeringsobservationerna baserar sig främst på visuella undersökningar i terrängen. På vissa platser gjordes också borrhningar i marken, till exempel åldern av gropar som upptäcktes under inventeringen uppskattades med hjälp av jordmånsprofiler som togs genom borrhningar.

I inventeringsområdet fanns ett objekt som var känt sedan tidigare, Gumnäs, som kontrollerades och dess begränsning fastställdes (se objektbeskrivningar). Gumnäs herrgård omnämns redan på 1400-talet (se Kerkkonen 1964 och Haggrén 2007), men kartmaterial som skulle påvisa dess exakta placering finns inte. På senare historiska kartor har den märkts ut på samma backe där det även i dag finns byggnader. Sannolikt har herrgården även legat på samma backe. I inventeringarna hittades i alla fall inga tecken på den på de

två andra backarna. Även fynd (stenlerkeramik) på den intilliggande åkern som gjordes vid Haggréns inventeringar tyder på historisk bosättning på denna plats.

I det stora hela bedömdes den arkeologiska potentialen i delområde 2 vara liten. Området ligger lågt i förhållande till havsytan i dag och där finns förmodligen inga förhistoriska objekt. De enda potentiella områdena är tre bergiga backar, varav Gumnäs medeltida objekt ligger på en av dem och där det är möjligt att det har funnits bebyggelse redan i slutet av järnåldern. Närheten till Pojo medeltida kyrka som byggdes i slutet av 1400 antyder även att området har använts intensivt i flera hundra år.

Helsingfors den 15 januari 2014

Vesa Laulumaa

4. Bildförteckning

Fotograf Vesa Laulumaa

- AKDG3167:1 Raseborg, Pojo, Gumnäs. Backen där den medeltida herrgården har funnits är bergig i väster. Fotograferat från väster.
- AKDG3167:2 Raseborg, Pojo, Gumnäs. Backen där den medeltida herrgården har funnits. Fotograferat från väster.
- AKDG3167:3 Raseborg, Pojo, Gumnäs. Byggnadsgrunder i backens östra del. Fotograferat från väster.

5. Källförteckning

Tryckta källor

- Alanen, Timo ja Kepsu, Sauli 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505. Tampere.
- Hällström, Olof 1964: *Esihistoria. Pohjan pitäjän historia. Osa 1*. Porvoo.
- Kerkkonen, Gunvor 1964: *Keskiaika ja 1500-luku. Pohjan pitäjän historia. Osa 1*. Porvoo.
- Uudenmaan liitto, Anna Riionheimo 2011: *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan – Uudenmaan paikkatietoaineistot*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 113-2011.

Arkivkällor

- Haggrén, Georg, Heinonen Tuuli ja Terävä Elina 2007: *Keskiaikaisten muinaisjäänkösten inventointi Läntisellä Uudellamaalla (Inkoo, Karjaa, Kirkkonummi, Pohja, Siuntio, Tammisaari)*. Ekenäs museum. Museiverkets arkiv.

Internet-lähteet

- Arkistolaitoksen digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi>
- Heikki Rantatupa, Historialliset kartat <http://vanhakartta.fi>
- Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>
- Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

6. Objektbeskrivning

Gumnäs

Fornlämningstyp:	Fast fornlämning
Fornlämningsbeteckning:	1000013996
Fornlämningstyp:	Boplatser
Precision av typen:	Gårdar
Tidbestämning:	Historisk
Antal:	1
Skyddsklass :	2
Rekommenderat skyddavstånd:	Det krävs fortsatta undersökningar för att kunna bedöma objektets omfattning och hur väl det har bevarats.
TM35-bladindelning	L3333 POJO-POHJA
Grundkarta:	201405 POHJA
ETRS-TM35FIN koordinater:	N: 6666820, E: 307198, z: 10
Koordinatförklaring:	Mäen päältä historiallisen ajan kivijalkojen kohdalta
Inventeringsfynd:	-
Digitala bilder:	AKDG3167:1–3
Fornminnesregistrets beskrivning:	<p>Gumnäs är en by som har legat sydost om Pojo medeltida kyrka. Den tidigaste bevarade hänvisningen är från 1460. En del av byn donerades till Nådendals kloster. I byn har eventuellt redan på medeltiden men senast under 1500-talet funnits en herrgård.</p> <p>Gumnäs tomt ligger på en kulle med frodig vegetation och en stor del av tomten är obebyggd i dag. I tomtens norra del finns en åker där man våren 2005 genom ytplock hittade en bit stengods keramik som hänför sig till 1500–1600-talet.</p>
Inventeringsobservationer:	<p>Objektet granskades vid inventeringen 2013. På kullen fanns vid undersökningstidpunkten frodig växtlighet som försvårade observationer. I den västra ändan av kullen finns bergsblottningar och nära dem såg man inga tecken på bosättning från den historiska tiden. I södra kanten av kullen finns sandgropar. Mitt på kullen finns två bostadsbyggnader och två vindsbyggnader. I den östra ändan av kullen finns två stenfötter som hör till byggnader som fortfarande syns på en grundkarta från 1960-talet. Andra konstruktioner observerades inte men det är möjligt att växtligheten täckte en del av dem.</p> <p>Det har funnits bebyggelse på kullen sannolikt ända sedan 1400 talet i flera olika skeden. Till exempel i Kungens kartverk från</p>

slutet av 1700-talet har man märkt ut byggnader där. Vid inventeringen var det omöjligt att undersöka om äldre lämningar av bebyggelse har bevarats under jorden.

Tidigare undersökningar:	Georg Haggrén, Tuuli Heinonen ja Elina Terävä v. 2007, inventering
Tidigare fynd:	KM2008076, lergods
Vidare åtgärder:	Områdets exakta omfattning och hur väl det bevarats ska undersökas genom provutgrävning.
Kartutdrag:	Utdrag av grundkarta 1:5000

Gumnäs. . Backen där den medeltida herrgården har funnits är bergig i väster. Fotograferat från väster.. (AKDG3167:1)

Gumnäs, backen där den medeltida herrgården har funnits. Fotograferat från väster. (AKDG3167:2)

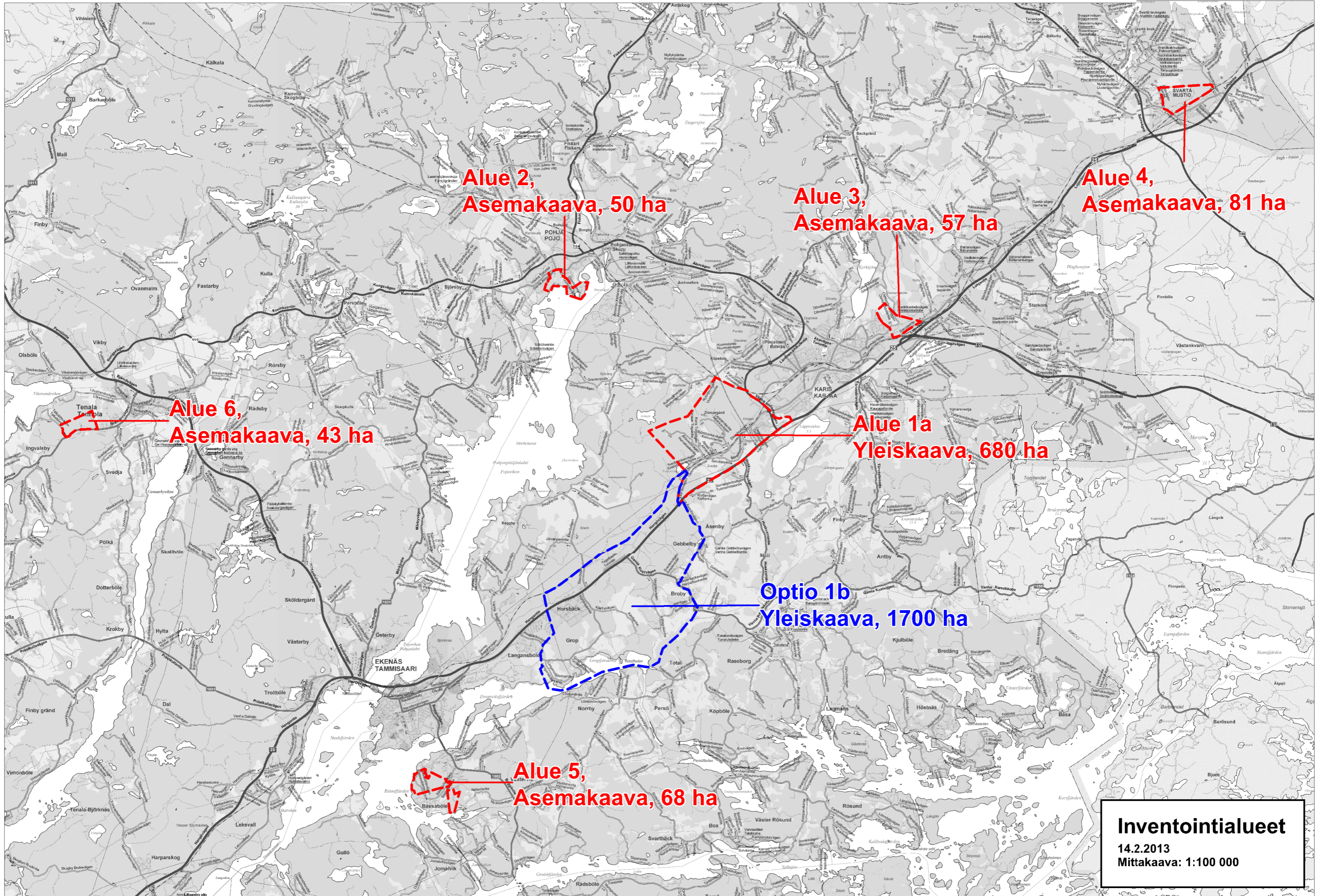

Gumnäs. Byggnadsgrunder i backens östra del. Fotograferat från väster. (AKDG3167:3)

Gumnäs (1000013996)

Boplats/gård, historisk

Inventointialueet
14.2.2013
Mittakaava: 1:100 000

Muinaishäuta

Kyrka Kirkkö
Pohjan kirikko

Skola Koulu

Skola Koulu

FBK
VPK

Gumnäs

Gumnäs

Flitun

Ydr. Urh.

Område 2
Detaljplaneområden, 50 ha

Klocka

Dansbana
Tanssilava

Badstrand
Uimaranta

Frimans holmen

Grundet

Klobben

BILAGA 2

